

Revisionsutskottet

Statens revisionsverks berättelse om tillsynen över valfinansieringen vid presidentvalet 2018

INLEDNING

Remiss

Statens revisionsverks berättelse om tillsynen över valfinansieringen vid presidentvalet 2018 (B 20/2018 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- redovisningsrevisionschef Jaakko Eskola, Statens revisionsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Syftet med tillsynen samt skyldigheten att redovisa

Syftet med lagen om kandidaters valfinansiering (valfinansieringslagen) är att öka öppenheten kring valfinansieringen och informationen om kandidaternas eventuella bindningar. Enligt motiveringen till lagen har lagstiftningen främst syftat till att förebygga korruption och garantera adekvata resurser för ett fungerande politiskt system. På så sätt främjas demokratin och den allmänna tilliten till demokratin. Öppna och ärliga val är hörnstenen i en fungerande västerländsk demokrati. Ett centralt element i öppenheten och insynen är att väljarna har möjlighet att få veta varifrån partier och andra som ställer upp kandidater har fått betydande bidrag till sin kampanj. Ett starkt ekonomiskt beroende av en finansiär kan nämligen väcka misstankar om att finansiären på ett otillbörligt sätt försöker påverka dem som ställer upp kandidater och deras politik. Redovisningsskyldigheten ökar den offentliga informationen om kandidaternas eventuella bindningar, och den förväntas även motverka en ökning av kandidaternas kampanjutgifter.

Syftet med valfinansieringslagen är att tydliggöra vad skyldigheten att redovisa valfinansieringen innebär. Med lagen eftersträvas ett system som är tillräckligt heltäckande, men som samtidigt kan tillämpas utan orimligt stort besvär för kandidaterna. För att tillgodose kandidaternas rättssäkerhet och sinsemellan jämförbara redovisningar har man med lagen eftersträvat ett så tydligt redovisningssystem som möjligt.

Betänkande ReUB 7/2018 rd

Vid presidentval är det de partier eller de valombud för valmansföreningar som ställt upp kandidater, eller valombudens ersättare, som är skyldiga att redovisa sin valfinansiering. De uppgifter som åtminstone ska redovisas om valfinansieringen vid presidentval anges i 6 § i valfinansieringslagen. Med valfinansiering avses finansieringen av de kostnader för kandidaternas valkampanjer som uppkommer tidigast sex månader före och senast två veckor efter valdagen oberoende av när de betalas. Valdagen för presidentvalet inföll den 28 januari 2018.

De redovisningsskyldiga skulle uppge finansieringen för valkampanjen specificerad först enligt kandidatens egna medel och lån som denne har tagit upp och sedan enligt externa bidrag till kandidaten, dennes stödgrupp eller någon annan sammanslutning som grundats för att stödja kandidaten. Vidare skulle de redovisa varje enskilt bidrag och dess givare separat, om bidragets värde var minst 1 500 euro. Flera bidrag från en och samma givare till kandidatens valkampanj skulle räknas samman och redovisas som ett enda bidrag.

Statens revisionsverks tillsynsuppgift

Statens revisionsverk ska övervaka att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs. Enligt valfinansieringslagen ansvarar den som är skyldig att lämna redovisning för redovisningens innehåll. Revisionsverkets har som mål att tillsynssystemet ska vara så lättanvänt och vägledande som möjligt. Revisionsverket fastställde den 13 oktober 2017 allmänna anvisningar om redovisning av valfinansieringen vid presidentvalet 2018 (269/40/2017). Verket har dessutom en permanent rådgivningstjänst som svarar på frågor om valfinansieringslagen.

Revisionsverket offentliggör dessutom omedelbart de inkomna redovisningarna och upprätthåller ett redovisningsregister över dessa. Systemet medger att uppgifterna i redovisningarna är tillgängliga för alla genom ett allmänt datanät.

Valfinansieringslagen innebär att revisionsverkets i praktiken övervakar det som nämns i 5–8 § i den lagen. Tillsynsuppgiften gäller främst övervakning av att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs med fokus på den formella riktigheten i själva redovisningen. Revisionsverkets uppgifter inbegriper inte tillsyn över att övriga bestämmelser i lagen följs. Exempelvis hör inte begränsningar i fråga om kandidaters valfinansiering enligt 4 § till det område som verket ska övervaka. I fråga om den gäller politiskt ansvar.

Alla åtta redovisningsskyldiga vid presidentvalet 2018 redovisade sin valfinansiering i enlighet med lagen inom utsatt tid. Revisionsverket bad de redovisningsskyldiga lämna in ytterligare utredningar, dvs. bokföringsrapporter och kontoutdrag, för att säkerställa riktigheten i redovisningarna. På så sätt ville revisionsverket i synnerhet kontrollera att betalningarna från utomstående hade antecknats korrekt i redovisningarna. Dessutom bad revisionsverket fyra redovisningsskyldiga komplettera eller korrigera sina redovisningar. De redovisningsskyldiga kompletterade redovisningarna omgående. Korrigeringarna gällde främst preciseringar av de redovisade finansieringsuppgifterna.

Variationen i de redovisningsskyldigas kampanjkostnader är påfallande stor. Den dyraste kampanjen kostade 1 233 642 euro och den billigaste 162 405 euro, enligt redovisningarna. De genomsnittliga kampanjkostnaderna var utifrån samtliga redovisningar cirka 481 000 euro. År 2012

Betänkande ReUB 7/2018 rd

kostade den dyraste kampanjen 2 033 780,25 euro och den billigaste 80 323,97 euro, medan genomsnittet låg på cirka 739 000 euro.

Presidentvalskampanjerna var också organiserade på olika sätt. Även när kandidaten var uppställd av ett parti genomfördes kampanjen i de flesta fall av en stödgrupp eller stödförening.

Revisionsverket konstaterar att det utifrån behandlingen av redovisningarna, de erhållna utredningarna och kompletteringarna inte har tagit del av omständigheter som skulle ge anledning att ifrågasätta riktigheten av de inlämnade redovisningarna.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 20/2018 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors 24.1.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Eero Heinäluoma sd
vice ordförande Olavi Ala-Nissilä cent
medlem Olli Immonen saf
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Eero Lehti saml
medlem Maria Lohela liik
medlem Eero Reijonen cent
medlem Päivi Räsänen kd
ersättare Pia Viitanen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Nora Grönholm.